

MICHELANGELO

Stačí jen chvilinka, a je pln vzlyků,
kdo celá léta tonul ve štěstí,
a zapadne v jediném okamžiku,
kdo proslul rodem nebo pověstí.

Každou věc, jež se hýbe pod nebesy,
přemůže smrt a zvrátí štěstěna...

Kdo se zrodí, spěje k smrti
v letu dnů a každá věc
musí zajít nakonec.
Míjí slast i to, co drtí,
míjí moudrost hlav i knih
a z nás a všech předchozích
zůstávají pouhé stíny.
Bývali jsme jako vy,
veselí i truchliví,
ale teď jsme kupkou hlíny,
teď jsme, hle, jen mrtvou mrtví.
Všechno, co je, spěje k smrti.
Z našich očí, plných jasu,
zářil dřív pár zřítelnic;
teď je z nich pár dřer, nic víc.
a to vše je dílem času.

Ó noci, sladká, i když plná tmy,
v níž nakonec vždy tichne shon všech lidí,
kdo tebe chválí, ten ví a ten vidí,
kdo tebe ctí, ten teprv rozumí!

Ty krátíš knot všem skleslým myšlenkám,
jež nacházejí smír v tvém vlhém stínu,
ty mě tak často vynášíš v svém klínu
z hlubiny k výškám, po nichž prahnu sám.

Ó stíne smrti, v kterém končí žaly,
jež lidskou duši, srdce rozdíraly,
tys pro trpící nejsilnější lék:

ty uzdravuješ naše chorá těla,
ty stíráš slzy, snímáš tíhu z čela
a krotíš v dobrých hněv a zármutek.

Žiji svou smrtí, a jak vidím sám,
jsem blažen tím, co neblaze mě drtí.
Kdo neumí žít úzkostí a smrtí
nechť vstoupí do ohně, kde plápolám.

V každém tom prázdném, uzavřeném tvaru,
i když jej v sobě svírá cokoliv,
se skrývá noc, byť byl den dávno živ,
před hravým jasem slunečního žáru.

A když přec prchne před světlem a třpytem,
nemusí ji hned slunce rozehnat:
i horší věc jí vezme majestát,
i pouhý červ ji poruší svým svitem.

Pole, jímž orač za svým pluhem chodí
a jež tu leží nahé slunci vplen,
raší a pučí květem o překot.

Člověk, ten se však pouze ve tmách rodí -
a tak je noc tím světlejší než den,
čím cennější jsme my než každý plod.

Běda, ach běda, jak mě ošálily
mé prchající dny a zrcadlo,
jež nelže očím, které zrcadlí.
Tak skončí ten, kdo příliš otálí,
kdo jako já zde promarnil svou chvíli
a shledá, že ho stáří přepadlo!
Leč nemám sil se chystat na to zlo,
kát se a radit s blízkou smrtí, žel:
sám sobě nepřítel
jen marně pláču, marně vzdychám vždy:
ztracený čas je škoda nad škody.

Běda, ach běda, a když hledím zpátky
do zašlých časů, nenacházím tam
jediný den, jenž vskutku patřil mně.
Ty marné touhy, klamné naděje
mi pláčem, vzdechy, milostnými zmatky -
vždyť já už všechny lidské city znám -
bránily stále, teď to vidím sám,
dostat se k pravdě blíž,
a tak tu hynu již:
neboť já zmarnil ten svůj krátký čas
a žít zde děle, zmarnil bych jej zas.

Běda, jdu znaven k neznámému cíli,
z něhož mám strach a jež mi zjevuje
ten prchlý čas, ač oči zavírám.
Teď, když se mění slupka, kterou mám,
duše a smrt mi společně co chvíli
dávají důkaz, jak to se mnou je,
a nemýlím-li se -
ó kéž to omyl jest -
čeká mě věčný trest,
že jsem zlo páchal, ač jsem dobro znal -
a nevím, Bože, več bych doufal dál.

Srdce mi ještě svíral velký žal,
i když jsem doufal, že jej už co chvíli
odplaví slzy, jež jsem proplakal,

a osud už zas začal plnit žíly,
prameny pláče novým úderem
a novým žalem o nic menší síly:

zemřel jsi ty! A tak teď musím všem
napsat a říci se slzami v hlase
jak o prvním, tak také o druhém.

On byl můj bratr, ty náš otec zase;
k němu lnu s láskou, tebe uctívám,
a nevím, čím víc srdce zalyká se.

Bratra mi paměť kreslí, jak ho znám,
tebe však do mne přímo vytesává,
až lítostí už málem omdlévám.

Jedinou útěchu v tom všem mi dává,
že on byl hoch a ty jsi zralý kmet:
smrt starce přec se méně oplakává.

Teď, když tě nebe vzalo z nasycených bůů,
měj soucit se mnou, jenž tu mrtev dýšiš,
vždyť jsem skrz tebe spatřil tento svět.

Umřels a žiješ na nebeské výši
a z proměn dnů a vůlí nemáš strach –
a já to málem se závistí píši.

Osud a čas, jimž kráčí ve stopách
pochybné slasti, ale jisté žaly,
se neodvážjí překročit váš práh.

Mrak vaše světlo nikdy nezahálí,
hodinám nejste dáni napospas,
náhoda, nutnost před vámi se vzdaly.

Noc nedokáže uhasit váš jas
a den, byť jasný, nepřidá mu síly,
i když zde na zemi rozhání mráz.

Tvá smrt mě učí, ó můj otče milý,
jak umírat, a v myšlenkách tě zřím
tam, kam jen zřídka lidé dorazili.

Smrt není, věřte, ničím nejhorším,
pokud se ovšem poslední den stane
prvním dnem poblíž Toho, jenž je vším,

kde tě teď tuším a kde – dejž to Pane –
tě doufám spatřit, jestli rozum jen
vyrve mé srdce z bahna, v němž tu tane.

A jestli láska otce se synem
na nebi roste jako všechny ctnosti...

Ten, který stvořil – a jen pouhou vůlí –
z ničeho čas, jenž dotud neplatil,
dal slunci v nebi jednu jeho půli
a bližší luně zase druhý díl.

A tak se zrodil v jednom okamžiku
i úděl, osud, los každého z nás:
mně pak byl určen od prvního vzlyku,
od první plenky temný noční čas.

Ale ač tma vždy patří k noční době,
já jako člověk, jenž se vzpírá sobě,
nad svými skutky věčně naříkám.

Útěchou je mi jen, že je mi dáno
být černou nocí pro slunce a ráno
už od kolébky přisouzené vám.

Lásko, ty vyháníš
smrt z mého pomyšlení
a tvoje ruka plní
mou duši tak, že se tě touží zbýt.
Plod opadl a kmen se seschl již,
zhořklo, co kdysi bylo sladko pít.
A tak už mohu mít
v posledních hodinách
jen velký žal z té velké krátké slasti.
Tvůj pozdní prudký cit
vzbuzuje ve mně strach:
přináší tělu smrt a blahu strasti.
Já však, už nad propastí,
ti přesto děkuji: až mě to zdrtí,
zahynu aspoň láskou a ne smrtí.

Ta velká krása, jež svým plamenem
sta srdcí rozežihá,
je jako velká tíha
drtící jednoho a lehká všem.
Leč jako nad ohněm
se mění i ta skála
v měkký kus vápna, který bez meškání
rozpouští voda, jak sám každý ví,
tak v žáru, který sálá
stem střel z té božské paní,
mé srdce též už celé řezává.
Jen kéž je brzy chtí
už rozpustit ty slzy nekonečné:
radš nechci být, než žít v té výhni věčné.

Mé oči souží, nač se podívám,
mé srdce tíží vše, co nosí zem,
a nedat nám jej jako dar Ty sám,
nevím, co bych si počal s životem.

A tak v tom hvozdu, temném jako noc,
doufám pln hříchu, jenž mě objímá,
nejen v Tvou milost, nýbrž nápomoc,
jak jsi to slíbil tomu, kdo Tě zná.

Jsem tady zavřen, sám a truchlicí,
jako ten morek uvězněný v kosti
anebo duch zakletý v lahvi

a moje kobka, hrobka plná hostí,
pavouků s jejich pilným předením,
se sotva může chlubit rozlehlostí.

Zvenčí mám hory lejn až ke dveřím:
kdo se cpal hrozny, kdo má ujímání,
běží se hned vydělat zas jen k nim.

Vyznám se v moči i v tom, co jí brání,
vím o cévkách i škvírách puklých stěn,
kudy se hlásí den už o svítání.

Ten, co mi uklízí, si nosí sem
denně nůš mršín, nočníků a trusu
neb se mu nechce dáti s tím nákladem.

Duše se drží v těle jenom z musu,
vždyť tolikrát se z něho valí smrad,
že radši nejí ze samého hnusu.

Umřít jí brání chrchlání a chlad:
nemůže-li se dolem dostat z těla,
horem se bude taky těžko drát.

V kříži mě bolí, kýla se mi dělá,
dřina mě zmohla tak, že jím a spím
už v hospodě, co si smrt otevřela.

Mou radostí jsou chmury především
a úlevou mé bědy neskonale:
kdo hledá strasti, má je mít, Bůh s ním!

Jsem jak ten černý vzadu na Tři krále
pro postrach dětí, zvláště tou chalupou
uprostřed zámků, co v ní dřepím stále.

Žár lásky zhasl, srdce zeje tmou,
a zaniká-li menší bolest v prudší,
já už mám duši celou odranou.

V džbánu mé hlavy čmelák pořád bručí,
v pytli mé kůže chrastí samá kost
a v měchýři tři pecky, co mě mučí.

Z očí mám svrasklé švestky na kompost,
a ze zubů je nástroj s klávesami,
co přikazují hlasu *spust'* a *dost*.

Moje tvář děsí lidi na potkání
a moje šatstvo může akorát
i bez výstřelu plašit v polích vrány.

Běh mého života už dospěl, žel,
na křehké loďce bouřným oceánem
až k přístavu, kde všichni jednou stanem
dát počet ze svých zlých i dobrých děl.

Ted' teprv vidím, jaký to byl klam,
ta představa, dle níž jsem viděl stále
v umění svoji modlu, svého krále,
ta touha, jíž se člověk ničí sám.

Co zmohou lásky, z kterých už nic není,
ted', když jsem dvojí smrti na dosah?
Jedna je jistá, ze druhé mám strach.

Už ani malba, ani sochaření
nezhojí duši, obrácenou výš -
k Lásce, s níž vzpíná k nám své paže kříž.

Jak jen je možné to, co každý ví
sám ze své dlouhé zkušenosti, paní,
že obraz, v drsný kámen vytesaný,
přežívá tvůrce, který vkrátku ztlí?

Příčina bledne před svým následkem,
příroda stojí v stínu za uměním!
Jak to sám cítím se svým sochařením:
čas ani smrt nemá moc nad dílem.

Proto nás mohu oba zvěčnit sám -
stačí, když nakreslím či vytesám
po pravdě naše, vaše i své rysy,

a ještě po staletí bude vidět svět,
co bylo ve vás krás a ve mně běd
a jak jsem moudře volil v lásce kdysi!